Romantyczne
przemowy i przedmowy

PRACE NAUKOWE

UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

NR 2760

Romantyczne przemowy i przedmowy

Pod redakcją
Jacka Lyszczyny i Magdaleny Bąk

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice 2010

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Józef Bachórz

Publikacja będzie dostępna — po wyczerpaniu nakładu — w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Marek Stanisz
Przeszłość i przyszłość „prefacjologii" literackiej. Przegląd zagadnień, perspektywy badawcze 7

Piotr Żbikowski
Kilka uwag o przedmowach autorskich… Jeszcze nie romantycznych . . 25

Eligiusz Szymanis
„Sam tylko przedmiot historyczny…". *Przedmowa* w interpretacji *Konrada Wallenroda* Adama Mickiewicza 33

Marek Piechota
Kilka słów o *Przedmowie* do tomiku *Wspomnienia z wojny narodowej i sonety wojenne* Stefana Garczyńskiego. Więcej pytań niż odpowiedzi. Jeszcze o tekście we fragmencie zaledwie przypisywanym Mickiewiczowi . 46

Natalia Lipszyc
„Oni mają walkę rozpoczynać…"? *Przygowanie* jako komentarz interpretacyjny do *Kordiana* Juliusza Słowackiego 61

Anna Ziętek-Ptak
Tragik czy ironista? Kreacja autorskiego mitu w listach dedykacyjnych do *Balladyny* i *Lilli Wenedy* 84

Henryk Gradkowski
O *Przedmowie* do *Trzech myśli pozostałych po śp. Henryku Ligenzie* Zygmunta Krasińskiego 96

Edward Kasperski
Parateksty zamiast przedmów. Zarys poetyki paratekstów w twórczości Norwida 106

Wiesław Rzońca
Cypriana Norwida *Do Z.K.*, czyli o zbędności przedmowy 127

Włodzimierz Toruń
Norwida poetyka i retoryka pewnego *Wstępu* 138

Tomasz Pawlus
Norwid i logika przy-pisywania 147

Olaf Krysowski
Romantyczny etos poety i poezji w *Przedmowie do „Trzech strun”* Seweryna Goszczyńskiego 155

Beata Mytych-Forajter
W jakie ramy Ignacy Domeyko oprawił swój *Pamiętnik wygnańca*? . . 167

Jacek Lyszczyna
O przedmowach Konstantego Gaszyńskiego 175

Andrzej Fabianowski
Literacko-polityczne eksplikacje i ekspiacje. Przedmowy Michała Czajkowskiego 183

Renata Ryba
Ślady staropolskich konwencji eksordialnych w przedmowach Władysława Syrokomli 193

Magdalena Bąk
Rozważny i romantyczny. Seweryn Korzeliński i jego przedmowa do *Opisu podróży do Australii* 208

Lucyna Nawarecka
Bigos romantyczno-postmodernistyczny. O przedmowach Tytusa Szczeniowskiego 217

Małgorzata Sułek
Librecista pariasem wśród dramaturgów. Wokół przedmowy Jana Chęcińskiego do hinduskiej opery Stanisława Moniuszki 226

Maria Makaruk
Historia pewnego nieporozumienia. O *Przedmowie* do *Listów z podróży* Antoniego Edwarda Odyńca 235

Elżbieta Malinowska
O przedmowach do *Rachunków* Józefa Ignacego Kraszewskiego . . . 248

Wojciech Hamerski
Zmylić trop „zawczasu, raz jeszcze i raz na zawsze”? Przedmowy do powieści współczesnych Józefa Ignacego Kraszewskiego 257

Indeks osobowy (opracowali *Magdalena Bąk*, *Jacek Lyszczyna*) . . . 277

Summary 285

Résumé 288

Indeks osobowy

A

Abramowicz Maciej 141
Abrams Meyer Howard 94, 271, 275
Abriszewski Krzysztof 18
Acernus zob. Klonowic (Klonowicz) Sebastian Fabian
Adams Douglas 215
Alfieri Vittorio 92
Ancuta Jan 118
Anonim tzw. Gall 197, 200
Anusiewicz Janusz 141
Apulejusz z Madaury (Lucius Apuleius) 200
Ariosto Ludovico 90—92
Arouet François-Marie zob. Voltaire
Arystoteles 138, 144, 261
Auber Daniel 228

B

Bachórz Józef 52, 197, 208, 218, 275
Baetens Jan 108
Bagłajewski Arkadiusz 19
Baka Józef 204
Balzac Honoré de 97, 141
Banach Andrzej 211
Banach Ela 211
Banasiak Bogdan 274
Barbour Ian G. 12
Bardziński Jan Alan 200
Barth John 222
Barthes Roland 147, 273
Baudoin de Courtenay Jan 32
Bąk Magdalena 80
Bellini Vincenzo 228
Béranger Pierre Jean de 198
Białek Aleksander 159
Bielak Franciszek 193, 194, 196, 197
Bielik-Robson Agata 9, 268, 271, 275
Bieliński Piotr 176
Bieńczyk Marek 104, 105
Bieroń Tomasz 11
Billip Witold 42
Bizan Marian 61, 62, 66, 75, 76, 81, 87, 88
Blepoński Izasław zob. Szczeniowski Tytus
Bloom Harold 268—269
Błoński Jan 147—150
Bogusławski Wojciech 25, 27—31
Bolesławita zob. Kraszewski Józef Ignacy
Bonald Louis de 142
Borakowski Eugeniusz 246
Borges Jorge Luis 223, 224, 225
Borkowska Aleksandra 238
Borkowska Grażyna 165
Borkowska-Rychlewska Alina 227
Borowski Andrzej 194
Bourke Vernon 159
Brandys Marian 176
Briqueville, płk francuski 183
Brodziński Kazimierz 176
Bronowicz Janusz 158
Brooke-Rose Christine 11
Brückner Aleksander 218

Brzuchowiecki Iwan 188
Buonarotti Michelangelo (Michał Anioł) 178
Buras Jan Stanisław 92
Burkot Stanisław 201, 211, 257, 262
Burzyńska Anna 11
Byron George Gordon 34, 35, 72, 105, 116, 121, 129, 130, 190

C

Camões Luís Vaz de 206
Carlyle Thomas 23
Chandezon Leopold 29
Chęciński Jan Konstanty 226—228, 230—234
Chlebowski Piotr 140, 141, 146
Chłapowski Dezydery 168
Chłędowski Kazimierz 216
Chłopicki Edward 43
Chłopicki Józef 65, 69
Chmielnicki Bohdan 183
Chmielowski Piotr 236, 237, 239, 242, 243, 245
Chodźko Ignacy 237, 239
Cieszkowski August 102, 104, 164, 254
Cieśla Maria 87, 95
Collini Stefan 11
Corneille Pierre 30
Cuvelier de Try (Trie) Jean Guillaume Antoine 29
Culler Jonathan 11
Curtius Ernst Robert 194, 195, 197, 198
Cyceron 251
Czajkowski Adam 191
Czajkowski Michał (Sadyk Pasza) 183—192
Czapliński Przemysław 86
Czartoryski Adam Jerzy, książę 65, 184
Czeczott Witold 244, 245
Czermińska Małgorzata 17

D

Danek Danuta 259, 261
Danek Wincenty 248, 253, 258, 267
Danielewicz Konstanty 176
Dante Alighieri 53, 178
Dantyszek Jan 202
Data Jan 253
Datner Śpiewak Helena 17
Delavigne Casimir 229, 231, 232, 234
Deleuze Gilles 121
Dembiński Henryk, generał 208
Deotyma (Jadwiga Łuszczewska) 236, 242
Dernałowicz Maria 169, 236, 237
Derrida Jacques 148, 149, 262, 269, 274, 275
Dębicki Ludwik 245
Dmochowski Franciszek Salezy 218
Dmuszewski Ludwik Adam 32
Dobrowolski Adam 230
Dobrzycki Stanisław 105
Dolański Bolesław 211, 214
Domeyko Hernan 173
Domeyko Ignacy 58, 167—174
Donizetti Gaetano 228
Drogoszewski Aureli 194
Drozdowski Jan 218
Dumas Alexandre, ojciec 205
Dziadek Adam 149, 168
Dzieduszycki Wojciech 230
Dziębowska Elżbieta 228

E

Eco Umberto 11, 221
Eglinton, lord 210

F

Fedewicz Maria Bożenna 94, 269
Fert Józef Franciszek 127, 154
Fish Stanley 18
Fleischer Michael 17
Fornalczyk Feliks 193, 196, 201, 207
Fry Stephen 215

G

Gadacz Tadeusz 9
Galileusz (Galileo Galilei) 118
Garczyński Stefan 46, 47, 49—60, 62
Garewicz Jan 164
Gaszyński Konstanty 175—182
Genette Gérard 13, 18, 106, 108, 122, 139, 167, 168, 217, 261
Giełgud Antoni, generał 177

Giller Agaton 139
Girard René 265
Gliński Augustyn 32
Głowiński Michał 8, 20, 49, 127
Goethe Johan Wolfgang 62, 72, 129
Goffman Erving 17
Gombrowicz Witold 20
Gomulicki Juliusz Wiktor 111, 129, 134, 136, 139, 141, 142, 148
Gorecki Leonard 206
Gorzkowski Albert 138
Gosławski Maurycy 22, 165
Goszczyński Seweryn 21, 155—166, 209
Górski Artur 57
Górski Konrad 35, 36
Górski Ludwik [L.G.] 246
Grabowska Maria 86
Graff Piotr 144, 271
Grajewski Wincenty 258
Grodecki Roman 197
Gruszczyński Marcin 9, 273
Grzeszczuk Stanisław 206
Grzymała Kazimierz 244
Guardini Romano 158
Guattari Félix 121
Gumkowski Marek 197

H

Halévy Jacques F. 228
Hardenberg Friedrich von zob. Novalis 119, 216, 272
Hegel Georg Wilhelm Friedrich 52, 63, 102, 104, 131, 158, 159
Heidegger Martin 151
Herodot 144
Hertz Paweł 61, 62, 66, 75, 76, 81, 87, 88
Hieronim, św. 198
Hocking Geoff 214, 215
Homer (Hómeros) 93, 201
Horacy (właśc. Quintus Horatius Flaccus) 179, 200
Horing Dieter 13
Horodyski Michał Andrzej 32
Hugo Wiktor 133
Hyżdeu (Hiżdew) Tadeusz 25, 32

I

Iffland August Wilhelm 25
Ihnatowicz Ewa 249
Ingarden Roman 144
Inglot Mieczysław 62, 81, 127
Irving Washington 176
Iwon (Iwonia), hospodar mołdawski 206

J

Jabłoński Maciej 227, 233
Jabłoński Zbigniew 178
Jachimecki Zdzisław 230
Jachowicz Stanisław 176
Jagodziński Zdzisław 210
Jan Apostoł, św. 99, 102
Jan Ewangelista, św. 102
Janicjusz Klemens 193, 204
Janion Maria 37, 43, 44, 162, 212
Januszkiewicz Eustachy 50, 62, 63, 85
Jaworski Stanisław 13, 152, 258
Jelinek Edward 246
Jouy Victor Joseph 29

K

Kacmajor Anna 17
Kacmajor Magdalena 17
Kalinowska Maria 94
Kallenbach Józef 97
Kamiński Konstanty 228
Kański Józef 229
Karolak Ireneusz 141
Kasperski Edward 10, 11
Katarzyna II, caryca 191
Kempa Andrzej 218
Kierkegaard Søren 107, 271
Kijas Juliusz 183
Kirdżali 189, 190
Klaczko Julian 43
Kleiner Juliusz 33, 34, 35, 94, 95
Klonowic (Klonowicz) Sebastian Fabian (Acernus) 193, 199, 201, 202, 206
Kłosiński Krzysztof 147
Kniaźnin Franciszek Dionizy 211
Knot Antoni 216
Kochan Marek 17
Kochanowski Jan 193

Kochanowski Piotr 196—197
Konaszewicz Sahajdaczny Piotr 188
Kondratowicz Ludwik zob. Syrokomla Władysław 7, 193—207
Konopczyński Władysław 228
Konstanty, Wielki Książę (właśc. Konstanty Pawłowicz Romanow) 62, 69, 77
Korotyński Wincenty 198, 201, 202
Korsak Julian 237, 239, 243, 244
Korzeliński Seweryn 208—216
Kosmanowa Bogumiła 249
Kossowski Stanisław 181
Kostkiewiczowa Teresa 195
Kośniak Marek 12
Kot Karolina 265
Kotzebue Friedrich August 25
Kowalczykowa Alina 197
Kowalska Małgorzata 154
Kowalski Franciszek 176
Koźmian Kajetan 42
Koźmian Stanisław Egbert 176, 177, 178
Krasicki Ignacy 238, 245
Krasiński Wincenty, generał 176
Krasiński Zygmunt 51, 64, 84, 93, 96, 97, 98, 102—105, 116, 127—134, 176, 181, 237
Kraszewski Józef Ignacy (pseud. Bolesławita, Dr Omega) 60, 139, 193, 197, 204, 206, 207, 228, 246, 248—258, 260, 262—267, 269, 270, 272—276
Kridl Manfred 102—104
Kromer Marcin 193
Krońska Irena 271
Krukowiecki Jan Stefan 65, 68, 69
Krzyżanowska Zofia 62, 86
Krzyżanowski Julian 57, 85, 86, 88, 89, 92, 95
Kubiak Zygmunt 272
Kuczkowska Henrietta Ewa z Ankwiczów 236, 237, 240, 241
Kudlicz Bonawentura 29
Kulczycka-Saloni Janina 180, 236
Kunicki Wojciech 216, 272
Kurpiński Karol 29, 229
Kuziak Michał 12
Kwietniewska Małgorzata 148
Kwintylian (Marcus Fabius Quintilianus) 138

L

Labuda Aleksander W. 258
Lamennais Felicite 103
Landman Adam 159
Larris Eugenia 62
Laskowicz Władysław 170
Lausberg Heinrich 138, 141
Leary Mark 17
Lejeune Philippe 258
Lelewel Joachim 65, 67, 68, 69
Lem Stanisław 269
Lenartowicz Teofil 240, 241, 243
Leonidas 229
Lévi Armand 184
Lévinas Emanuel 153, 154
Lissa Zofia 233
Litwornia Andrzej 54
Lubas-Bartoszyńska Regina 258
Lucjan zob. Lukian z Samostaty (Lukianós)
Ludwik XIV 30, 31, 32
Lukan (Marcus Annaeus Lucanus) 200
Lukian z Samostaty (Lukianós) 200
Lyszczyna Jacek 22, 80

Ł

Łoboz Małgorzata 212
Łotman Jurij 167, 173
Łubieński Leon 176
Łuszczewska Jadwiga zob. Deotyma

M

Machiavelli Niccolo 37, 38, 42
Macpherson James 129
Magnuszewski Dominik 176
Mahomet 190
Maistre Joseph de 142
Majchrowski Zbigniew 19, 20
Makowski Stanisław 48, 75, 91
Malczewski Antoni 148
Malinowska Elżbieta 47, 248
Malinowski Mikołaj 193
Mallarmé Stéphane 23
Man Paul de 219, 266, 269, 270, 276
Marcinkowski Kajetan Jaksa 176
Margański Janusz 149, 262, 272, 275
Marino Giambattista 200

Markiewicz Henryk 11, 18, 48, 168, 208, 217, 265
Markowski Michał Paweł 11, 147, 273
Marks Karol 215
Marrené Waleria 243
Matuszewski Krzysztof 269
Mauersberger Adam 209
Mazepa Iwan 188
Mażul Henryk 236
Mendelssohn Felix 228
Mérimée Prosper 265
Meyerbeer Giacomo 228
Michał Anioł zob. Buonarotti Michelangelo
Michałowska Teresa 194, 197, 200
Michelson, drukarz 181
Michnenko, ataman kozacki 183
Mickiewicz Adam 7, 12, 20, 21, 27, 33—38, 41—54, 56—59, 61—64, 67, 72, 73, 77, 80, 102, 105, 120, 127, 128, 130, 132, 135, 136, 148, 149, 156, 163, 165, 167, 169, 171—173, 175, 183—187, 204, 235—237, 242, 245, 246, 260, 272
Mickiewicz Władysław 53, 58, 184
Mikołaj I, car Rosji (właśc. Konstanty Pawłowicz Romanow) 36, 69
Milecki Aleksander 168, 217
Mill John Stuart 255
Miller Joseph Hillis 269
Minasowicz Józef Dionizy 227
Miniszewski Józef Aleksander 60
Mitosek Zofia 142
Mohyła Piotr 188
Molier zob. Molière
Molière (właśc. Poquelin Jean Baptiste) 8, 29—32
Moniuszko Stanisław 199, 226—234, 287, 290
Morawski Franciszek 42
Morsztyn Jan Andrzej 200
Morsztyn Stanisław 200
Murzynowski Stanisław 200

N

Nabielak Ludwik 62
Namowicz Tadeusz 92, 161
Nawarecki Aleksander 204
Neczaja 188
Nieciowa Elżbieta Helena 167—169
Niemcewicz Julian Ursyn 52, 62, 65, 67
Nietzsche Fryderyk 153
Niewiarowski Aleksander 201
Norwid Cyprian Kamil 5—6, 21, 106—154, 165
Novalis (właśc. Friedrich von Hardenberg) 119, 216, 272, 279
Nowak Zbigniew Jerzy 48, 57, 85
Nowakowski Jan 102
Nowak-Romanowicz Alina 228, 233
Nowicka Elżbieta 227, 233
Nowosilcow Nikołaj 36, 62
Nycz Ryszard 269

O

Obodziński Aleksander 203
Obrenowič Miłosz 189
Ocieczek Renarda 8, 9, 47—49, 168, 195, 197, 200—201, 204, 206, 248
Odyniec Antoni Edward 21, 156, 165, 235—247, 287, 290
Offenbach Jacques 228
Ong Walter 153
Opacki Ireneusz 47—50, 85
Opacka Anna 49
Opieński Henryk 229, 231
Otwinowska Barbara 194
Owczarz Ewa 217, 219, 223, 259, 271

P

Papłoński Jan 246
Paprocki Bartłomiej (Bartosz) 203
Pasek Jan Chryzostom 96, 99, 104
Paskiewicz Iwan F. 140
Paszkowski Lech 208, 238—239
Paweł Apostoł, św. 101, 202
Pelc Jerzy 63, 85
Pękalski Wojciech 32
Piechota Marek 48, 53, 85, 285, 288, 291
Pieniążek Paweł 149
Pigoń Stanisław 43, 57—58, 163, 178
Pinard August 50, 61, 64
Pini Tadeusz 194
Piotr Apostoł, św. 99, 101—102
Piwińska Marta 80

Pizun-Maszczykowa Agnieszka 47
Platon 25
Plezia Marian 197
Płoszewski Leon 57
Podbielski Henryk 139
Pol Wincenty 211—212
Polański Edward 261
Pomian Walenty 117—118, 121, 123—124, 132, 134
Poquelin Jean Baptiste zob. Molière
Potocki Jan 261
Prokopiuk Jerzy 271
Prussak Maria 57
Przybylski Ryszard 82
Przychodniak Zbigniew 19, 86
Puszkin Aleksander 190
Puttkamer Wawrzyniec 242
Puttkamerowa Maryla z Wereszczaków 169
Puzynina Jadwiga 141

R

Racine Jean Baptiste 30, 141
Rapacki Wincenty 248
Raszewski Zbigniew 228
Ratajczak Wiesław 249
Rej Mikołaj 103, 200, 202
René I Andegaweńczyk 178
Richter Jean Paul 101
Ricoeur Paul 272
Robertson 228
Romankówna Mieczysława 194, 207
Ropelewski Stanisław 83
Rorty Richard 11, 18
Rosset François 261
Rostworowski Emanuel 209
Różycki Karol 188
Rudziński Witold 229, 231, 233
Rulikowski Mieczysław 228, 233
Ruszar Józef Maria 10
Ryba Janusz 47
Ryba Renata 9, 47—48, 168, 193—194, 196, 198, 200, 202—204, 206, 248
Rymkiewicz Jarosław Marek 35, 57, 105, 236
Rytel Katarzyna 53
Rzewuski Henryk 184, 217, 224
Rzewuski Walery 216
Rzońca Wiesław 153, 289, 292

S

Sadyk Pasza zob. Czajkowski Michał
Sarbiewski Maciej Kazimierz 193, 196, 199—201
Sarnowska-Temeriusz Elżbieta 194—195, 200—202, 204
Sartre Jean Paul 75
Sawicki Stefan 144
Sawrymowicz Eugeniusz 50—51, 61, 81
Schiller Friedrich 44—45, 94, 271
Schlegel Friedrich von 92, 94, 105, 119, 161
Schletter Zygmunt 155
Scott Walter 34—35, 205
Selim II, sułtan turecki 206
Sévigné Marie de 245
Shakespeare William (Szekspir) 86, 94, 118, 129, 205, 258
Siemieński Jan 237, 240
Siemieński Lucjan 21, 163, 181
Sienkiewicz Henryk 52
Sienkiewicz Karol 185
Sikorski Józef 226—228, 234
Sitkowa Anna 47, 202, 204, 248, 250
Siwicka Dorota 35—37, 236
Skarga Piotr 250, 252, 255
Skórzewski Stanisław 52
Skrzynecki Piotr 65
Skwarczyńska Stefania 84, 246
Sławiński Janusz 148
Słowacki Juliusz 21, 48, 51, 61—64, 66—67, 70—71, 74—95, 105, 116, 131, 136, 148—149, 165, 288, 291
Słowaczyński Andrzej 178
Sługocki Leszek 265
Sobieraj Tomasz 249
Sobieski Jakub 193
Sobieski Jan 187
Sobieszczański Franciszek Maksymilian 193
Sobol-Jurczykowski Andrzej 225
Sofokles 90
Sokołowski Franciszek 105
Solikowski Jan Dymitr 193
Sołtan Adam 96

Sołtys Karolina 249
Sosnowska Danuta 156
Sosnowski Adam 219
Sowiński Leonard 243
Sójkowski J.Z. (pseud.) zob. Dziekoński Józef Bogdan
Spier Franciszek 200
Spontini Gasparo 29
Stanisław, św. 173
Stanisz Marek 86, 106, 109, 139, 149, 151, 165, 175, 227, 258—261, 267—268, 288, 291
Stanley, lord 210
Starnawski Jerzy 95
Stefan Batory 187
Stefanowska Zofia 54, 57, 140
Stegmayer Matthäus 29
Stendhal (właśc. Henri Beyle) 263—265
Sterne Laurence 219, 252
Stępnik Krzysztof 249
Stolzman Małgorzata 204
Straszewska Maria 93
Stuart Dudley Coutts, lord 210
Stupkiewicz Stanisław 50
Subko Barbara 142
Suchodolski Rajnold 176
Sudolski Zbigniew 53, 96
Sue Eugène 205
Syrokomla Władysław (właśc. Ludwik Kondratowicz) 193—207, 279, 289
Szacki Jerzy 17
Szahaj Andrzej 18
Szargot Barbara 60
Szargot Maciej 60
Szczeniowski Tytus (pseud. Blepoński Izasław) 217—224, 289, 292
Szeja Małgorzata 139
Szekspir zob. Shakespeare William
Szeląg Zdzisław 50, 55
Szeligowski Tadeusz 230
Szmydtowa Zofia 93
Szoka Marta 229
Szturc Włodzimierz 104—105
Sztyrmer Ludwik 165
Szuster Marcin 268
Szydłowska-Brykczyńska Waleria 75
Szymani Ewa 216, 272
Szymanis Eligiusz 41, 69—70, 75, 79—80, 288, 291
Szymanowski Adam 221
Szymanowski Wacław 232
Szymocha Dominika 230

Ś

Śliwińska Irmina 50
Śliwiński Piotr 86
Śpiewak Paweł 17
Świderski Bronisław 107, 271
Świontek Sławomir 129

T

Tanalska Anna 167
Tarnowska Krystyna 262
Tarnowski Stanisław 105, 253
Tasso Torquato 196—197, 206
Taylor Charles 9—10, 273
Teresa, św. 170
Tischner Józef 154
Toporowski Marian 239
Toruń Włodzimierz 289, 292
Towiański Andrzej 156, 171
Trefful Jack Mac (pseud.) zob. Miniszewski Józef Aleksander
Triaire Dominique 261
Trznadel Jacek 76
Trzynadlowski Jan 246
Twain Mark 215
Twardowski Samuel 200
Tyrteusz 33, 229

U

Ujejski Kornel 19, 21
Ulicka Danuta 10
Urbankowski Bogdan 104
Urquhart David 210

V

Verdi Giuseppe 228
Voltaire (właśc. François-Marie Arouet) 72, 121, 227

W

Walaszek Adam 211
Walicki Andrzej 164

Walińska Marzena 47
Wasilewska Anna 261
Wasilewski Zygmunt 156
Wat Aleksander 168
Weber Carl Maria 227
Weinrich Harald 13
Weintraub Wiktor 103
Weiss Tomasz 208
Wereszczyński Józef 202, 204
Wernyhora 184, 187—188, 190
Węgierska Zofia 139
White Richard 214
Wielogłowski Walery 43
Wilczyński Bolesław 230
Williams Jeffrey J. 261—262, 270, 276
Witkiewicz Stanisław Ignacy (Witkacy) 153
Witkowska Alina 35, 82, 210, 213, 216, 236, 249—250, 252, 254—255
Witwicki Stefan 165
Władysław zw. Warneńczykiem, król Polski 187
Wolniewiczówna Czesława 231
Wordsworth William 272
Workowski Adam 10
Wujek Jakub 171
Wyhowski Jan 188
Wysocki Józef 208
Wyspiański Stanisław 102, 229

Z

Zabierowski Stefan 47
Zachariewicz Jan 242
Zakrzewski Bogdan 229
Zaleski Józef Bohdan 62, 170
Zeler Bogdan 53
Zembrzuski Stanisław 225
Zgorzelski Czesław 195—196, 207, 272
Zielińska Marta 35, 169, 236, 249
Zieliński Andrzej 50
Zieliński Marek 10
Zienkowicz Leon 176
Zieziula Grzegorz 229
Ziołowicz Agnieszka 50, 85, 89—91, 127
Ziomek Jerzy 195

Ż

Żeleński Tadeusz (Boy) 264
Żółkowski Alojzy 29, 32
Żupański Jan Konstanty 248
Życzyński Henryk 236

Opracowali *Magdalena Bąk*, *Jacek Lyszczyna*

Romantic speeches and prefaces

Summary

The book *Romantic speeches and prefaces* opens with an article by Marek Stanisz entitled *The past and the future of a literary "prefaciology". An overview of phenomena, research perspectives* constitutes an introduction to the issues raised in the whole volume. The author discussed an interesting project of prefaciological studies, emphasized both the importance of the prefaces alone, and the need to study them taking into account diversified perspectives and research tools.

The subsequent articles are devoted to the analysis of particular 19th century prefaces. Piotr Żbikowski, in his text *A few remarks on author's prefaces…Not romantic yet,* states that at the beginning of the 19th century, prefaces could perform the function of texts defending genres such as a sentimental romance, lament or melodrama, commonly criticized by literary authorities at that time. The author analyses the very phenomenon on the basis of two statements by Wojciech Bogusławski: *The reasons for writing a melodrama "Izkahar"* and *Remarks on a melodrama "Izkhar".*

The text by Eligiusz Szymanis *"The historical subject alone…" — "A preface" in the interpretation of "Konrad Wallenrod"* by Adam Mickiewicz proves that the content of the preface can result in important consequences when reading out the work and even lead to the questioning of some of the commonly accepted interpretation decisions.

Marek Piechota, in *A few words on "the Preface" to the volume "Memories from a national war and war sonnets"* by Stefan Garczyński. *More questions than answers. Still on the text in the fragment hardly ascribed to Mickiewicz*, presents the preface indicated in the title to the volume of poems by Garczyński (publ. II 1867) provided with an extensive editorial and historio-literary comment, exposing, among other things, the issue of the text authorship. Natalia Lipszyc, the author of the next article entitled *"Are they to start the battle…? Preparation as an interpretative comment to "Kordian" by Juliusz Słowacki*, proves the justification of reading *Preparation* just as a preface to *Kordian* alone, which, as an important comment to the drama, opens new interpretative comments especially concerning the way of understanding history.

Anna Zietęk-Ptak, in her text, *A tragedian or ironist? A creation of the author's myth in dedication letters to "Balladyna" and "Lilia Weneda"*, considers the issue of the self-creation of Słowacki in the dedication letters in question, and wonders to what an extent the self-image built by the author in his statements can help the reader understand the drama.

Henryk Gradkowski in *On the preface to "The three thoughts left after the late Henryk Ligęza by Zygmunt Krasiński"*, makes an interpretation in which the preface becomes the key to read out the meanings inscribed in the text.

The subsequent four articles are devoted to the prefaces in the works by Norwid. Edward Kasperski, in his text *Paratexts instead of prefaces. A draft of the poetics of paratexts in Norwid*, pays attention to the fact that in Norwid's poetic practice one should distinguish not as much prefaces (he himself avoids using this term and reveals reluctance to a far-advanced conventionalization of this form of statement) as widely--understood paratext statements, the diversification of which is the subject of reflection here. Wiesław Rzońca, in the article entitled *To Z.K. by Cyprian Norwid — that is on the uselessness of the preface* discusses a conception of a literary work worked out by Norwid, the specificity of which allows for the explanation of the reluctance of the author of *Quidam* to prefaces and far-reaching restriction of their functions. A draft by Włodzimierz Toruń *"Norwid's poetics and rhetoric to a certain "Introduction"* was devoted to the analysis of the *Introduction* to the poem *"The thing on the freedom of the word"* whereas the article by Tomasz Pawlus entitled *Norwid and the logics of ascribing,* using the achievements of a post-structural theoretical-literary thought, makes a distinction between the preface and introduction, which constitutes the starting point for the analysis of the *Introduction* to the *Assunta* poem.

Next, the article by Olaf Krysowski was entitled *A Romantic ethos of a poet and poetry in the preface to "Three strings" by Seweryn Goszczyński*. This time, a Romantic preface was presented as a self-thematic and at the same time an easthetic statement, in which Goszczyński raises the issue of appointing the poet and poetry, presents an artist as a witness of a dramatic history of the nation and emphasizes the improvised form of his poems.

Beata Mytych-Forajter, in her draft, *In which frames did Ignacy Domeyko frame his "Diary of an exile"?* thoroughly analyses only a small fragment of Domeyko's memories, i.e. the author's *"Warning"* and *"Preface"* actually constituting the letter to Adam Mickiewicz. The analysis of these statements is an introduction to the history and circumstances of the creation of the diary, as well as allows for indicating some features characterizing it.

Jacek Lyszczyna, in the text *"On prefaces by Konstanty Gaszczyński"*, pays attention to the specificity of prefaces of this author clearly outstanding from the Romantic convention. In a poetical practice, prefaces by Gaszczyński do not appear at all or are very brief and succinct. This visible reluctance to this form is accounted for by the author of this draft by his trust in the power of a poetic word which does not need additional comments, and notices here a distinctive draft of poet individualization.

Andrzej Fabianowski, in the article entitled *Literary-political explications and expiations. Prefaces by Michał Czajkowski,* pays attention to the persuasive-explanatory function which dominates in prefaces by Czajkowski. The comment to his own works is more important for the writer than the realization of abstract aesthetic aims.

Renata Ryba, in the text *The traces of Old-Polish exordial conventions in prefaces by Władysław Syrokomla* analyzes the way Syrokomla, a popularizer of the Old-Polish literature and culture, translator of Latin language poetry and prose of the Polish 16th and 17th century writers, used an Old-Polish *exordium* convention in prefaces to his own works.

Magdalena Bąk in *"Sensible and romantic". Seweryn Korzeliński and his preface to "A description of the journey to Australia"* shows a preface as a place in which two perspectives of the examination of reality, i.e. the one by Korzeliński — a romantic, and Korzeliński – a realist, dominating in the whole text of a diary meet.

The text by Lucyna Nawarecka entitled *A Romantic- Post-modernist bigos. On prefaces by Tytus Szczeniowski* was devoted to the analysis of the structure and function the prefaces to the four subsequent volumes of *Bigos hultajski* perform. There is a place for both a genre comment, exposition of novel construction tricks, and realization of the phatic function.

Małgorzata Sułek, the author of the draft *A librettist as a pariah among playwrights. Around the preface by Jan Chęciński to the Hindu opera by Stanisław Moniuszko*, presents a preface to *Paria* as a text of a light and humorous nature, however, expressing the opinions of Chęciński on the role and mission of a librettist, and containing the information on the genesis of the opera as well.

Maria Makaruk, in the article entitled *A history of some misunderstanding – on the Preface to the "Letters from a journey" by Antoni Edward Odyniec*, makes one of the important arguments of the preface be in favour of the statement that the intention of the author of *Letters* was not (against a common opinion of literature researchers) a mystification aiming at convincing the readers the work in question is a record of authentic letters from his youth years.

The collection closes with the two texts devoted to the works by Kraszewski. In the first of them, *On the prefaces to "Calculations"* by Józef Ignacy Kraszewski, Elżbieta Malinowska, anaylses *Introductions* to subsequent annual volumes of "Calculations" both as individual structures and a whole series of texts, a cycle connected with the person of the author, the subject-matter and function. The author thoroughly analyses the structure of particular texts, conventions used by Kraszewski as well as the aims his prefaces are to serve. The text by Wojciech Hamerski *"Mistake the trace in advance, again and forever?" Prefaces to contemporary novels by J.I. Kraszewski*, on the other hand, was devoted to the analysis of the influence of introductions to contemporary novels by Kraszewski on the project of realistic writings, as well as a referential status of the preface alone.

The texts collected in this volume, devoted to different individual realizations of preface forms, prove not only their significance in the literature of the epoch, but also their richness of shapes and functions which they could fulfill.

L'exposé et l'avant-propos romantiques

Résumé

Le livre *Romantyczne przemowy i przedmowy* s'ouvre avec l'article de Marek Stanisz intitulé *Przeszłość i przyszłość „prefacjologii" literackiej. Przegląd zagadnień, perspektywy badawcze* qui introduit à la problématique du volume. L'auteur a contenu dans son texte un projet intéressant de recherches sur les préfaces, il a souligné également l'importance des introductions que la nécessité de les étudier tout en prenant en considération des perspectives et des outils de recherche diversifiés.

Les articles suivants présentent des analyses des préfaces concrètes datant du XIXe siècle. Piotr Żbikowski dans son texte intitulé *Kilka uwag o przedmowach autorskich… Jeszcze nie romantycznych* remarque qu'au début du XIXe siècle les préfaces pouvaient réaliser la fonction des textes défendant des genres littéraires comme roman sentimental, duma (chanson épique) ou mélodrame, fréquemment critiqués par les autorités littéraires. L'auteur analyse ce phénomène à l'exemple de deux énonciations de Wojciech Bogusławski: *Powody napisania melodramy „Izkahar"* et *Uwagi nad melodramą „Izkahar"*.

Le texte d'Eligiusz Szymanis *„Sam tylko przedmiot historyczny…" — „Przedmowa" w interpretacji „Konrada Wallenroda"* d'Adam Mickiewicz prouve qu'une pleine prise en considération des contenus inscrites dans la préface peut avoir des conséquences importantes pour l'interprétation de l'oeuvre et elle peut même mener à contredire des exégèses communément acceptées.

Marek Piechota dans son texte intitulé *Kilka słów o „Przedmowie" do tomiku „Wspomnienia z wojny narodowej i sonety wojenne" Stefana Garczyńskiego. Więcej pytań niż odpowiedzi. Jeszcze o tekście we fragmencie zaledwie przypisywanym Mickiewiczowi* présente la préface, mentionnée dans le titre, du recueil de poésies de Garczyński (publié la seconde fois en 1867), munie d'un large commentaire sur l'édition et sur l'histoire de la littérature, qui exposait avant tout la question de l'auteur de l'oeuvre.

L'auteur de l'article suivant *Oni mają walkę rozpoczynać...? Przygotowanie jako komentarz interpretacyjny do „Kordiana" Juliusza Słowackiego,* Natalia Lipszyc, prouve la justesse de l'interprétation de *Przygotowanie* comme une préface spécifique pour *Kordian*, et ainsi elle ouvre de nouvelles perspectives d'interprétation, surtout dans le domaine de la réception de l'histoire.

Anna Ziętek-Ptak dans son article *Tragik czy ironista? Kreacja autorskiego mitu w listach dedykacyjnych do „Balladyny" i „Lilli Wenedy"* se penche sur la question d'autocréation de Słowacki dans les lettres de dédicace analysées et réfléchit si l'image créée par l'auteur dans ces oeuvres peut aider au lecteur dans la compréhension du drame.

Henryk Gradkowski dans le texte *O przedmowie do „Trzech myśli pozostałych po św. pamięci Henryku Ligenzie" Zygmunta Krasińskiego* propose l'interprétation où la préface devient la clé pour comprendre les significations inscrites dans l'oeuvre.

Quatre articles suivants sont consacrés aux préfaces dans la production littéraire de Norwid. Edward Kasperski dans le texte intitulé *Parateksty zamiast przedmów. Zarys poetyki paratekstów w twórczości Norwida* attire l'attention sur le fait que dans la pratique poétique de Norwid il faudrait distinguer non tellement les préfaces (le poète évite cette notion et manifeste une aversion pour la conventionnalisation profonde de cette forme d'énoncé) que des paratextes largement compris, dont la différenciation est le sujet de réflexion de cette esquisse. Wiesław Rzońca dans l'article *Cypriana Norwida „Do Z.K." — czyli o zbędności przedmowy* réfléchit sur la conception de l'oeuvre littéraire, élaborée par Norwid, dont la spécificité permet de comprendre l'aversion de l'auteur de *Quidam* pour les introductions et pour la limitation excessive de leurs fonctions. L'esquisse de Włodzimierz Toruń intitulée *Norwida poetyka i retoryka pewnego „Wstępu"* est consacrée à l'analyse de *Wstęp (Introduction)* pour le poème *Rzecz o wolności słowa*; Tomasz Pawlus dans l'article *Norwid i logika przy-pisywania* délibère sur les différences entre la préface et l'introduction, en se référant à la pensée post-structuraliste dans la théorie de la littérature, ce qui devient le point de départ pour l'analyse de *Wstęp (Introduction)* pour le poème *Assunta*.

Le texte suivant, écrit par Olaf Krysowski, est intitulé *Romantyczny etos poety i poezji w przedmowie do „Trzech strun" Seweryna Goszczyńskiego*. Ici la préface romantique est interprétée comme un énoncé autothématique et esthétique à la fois, où Goszczyński soulève la question de la vocation du poète et de la poésie, fait de l'artiste un témoin de l'histoire dramatique de la nation, souligne la forme improvisée de sa poésie.

Beata Mytych-Forajter dans l'esquisse *W jakie ramy Ignacy Domeyko oprawił swój „Pamiętnik wygnańca"?* fait une lecture attentive d'un petit fragment seulement de Domeyko, c'est-à-dire de *Ostrzeżenie* de l'auteur et de *Przedmowa* qui est en fait une lettre adressée à Adam Mickiewicz. L'analyse de ces énoncés constitue une introduction à l'histoire et à la genèse des mémoires et rend possible de distinguer certains de ces traits caractéristiques.

Jacek Lyszczyna dans l'article *O przedmowach Konstantego Gaszyńskiego* attire l'attention sur la spécificité des préfaces de cet auteur, incontestablement différentes de la convention romantique. Dans la pratique poétique de Gaszyński les préfaces soit n'apparaissent point, soit elles sont très laconiques et courtes. Selon l'auteur de l'article la répulsion visible du poète pour cette forme d'énoncé résulte de sa confiance en la puissance de la poésie qui ne nécessite pas de commentaires excessifs et prouve l'individualisme du poète.

Andrzej Fabianowski dans l'article *Literacko-polityczne eksplikacje i ekspiacje. Przedmowy Michała Czajkowskiego* démontre la fonction persuasive et explicative qui domine dans les préfaces de Czajkowski; le commentaire pour sa propre production littéraire est plus important que la réalisation de buts esthétiques abstraits.

Renata Ryba dans le texte *Ślady staropolskich konwencji eksordialnych w przedmowach Władysława Syrokomli* analyse la façon laquelle Syrokomla, un popularisateur de la littérature et la culture de l'ancienne Pologne, un traducteur de la poésie et de la prose latines des écrivains polonais du XVIe et XVIIe siècles, a utilisé la convention ancienne d'*exordium* dans les préfaces de ses propres oeuvres.

Magdalena Bąk dans l'article *Rozważny i romantyczny. Seweryn Korzeliński i jego przedmowa do „Opisu podróży do Australii"* montre la préface comme un lieu où convergent deux perspectives de réception de la réalité qui dominent dans les mémoires : celle de Korzeliński-romantique et celle de Korzeliński-réaliste.

Le texte de Lucyna Nawarecka *Bigos romantyczno-postmodernistyczny. O przedmowach Tytusa Szczeniowskiego* est consacré à l'analyse de la construction et de la fonction des introductions dans les quatre volumes consécutifs de *Bigos hultajski :* elles contiennent de même un commentaire sur les genres, une analyse accusant des procédés de composition qu'une réalisation de la fonction phatique.

L'auteur de l'esquisse *Librecista pariasem wśród dramaturgów. Wokół przedmowy Jana Chęcińskiego do hinduskiej opery Stanisława Moniuszki,* Małgorzata Sułek, présente la préface de *Paria* comme un texte humoristique sur un ton léger, qui exprime pourtant les idées de Chęciński sur le rôle et la mission de l'auteur du livret et qui contient également des informations sur la genèse de l'opéra.

Maria Makaruk dans son article *Historia pewnego nieporozumienia — o „Przedmowie" do „Listów z podróży" Antoniego Edwarda Odyńca* fait d'une lecture attentive de l'introduction un des arguments pour l'hypothèse que la mystification élaborée pour convaincre les lecteurs que l'oeuvre en question est un recueil authentique de lettres échangées pendant leur jeunesse – contrairement aux opinions communément répandues des chercheurs de littérature – n'était pas le projet de l'auteur.

Le volume termine par deux textes consacrés à la production littéraire de Kraszewski. Dans le premier, *O przedmowach do „Rachunków" Józefa Ignacego Kraszewskiego,* son auteur Elżbieta Malinowska analyse *Wstępy* pour les annuaires de *Rachunki* de même comme des structures isolés que comme un ensemble de textes, un cycle uni par la personne de l'auteur, par la problématique et par la fonction. L'auteur analyse avec précision la construction des textes, les conventions employées par Kraszewski et des objectifs de ses préfaces. Le texte de Wojciech Hamerski intitulé *Zmylić trop „zawczasu, raz jeszcze i raz na zawsze"? Przedmowy do powieści współczesnych J.I. Kraszewskiego* est consacré à l'analyse de l'influence qu'exercent des préfaces des romans contemporains pour Kraszewski sur le projet de la littérature réaliste et aussi sur le statut référentiel de la préface.

Les textes réunis dans ce volume, consacrés à des réalisations diverses des préfaces, prouvent non seulement leur importance pour la littérature de l'époque mais également la richesse des formes et des fonctions qu'elles pouvaient réaliser.

Redaktor
Barbara Jagoda

Projektant okładki
Paulina Tomaszewska-Ciepły

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Lidia Szumigała
Mirosława Żłobińska

Copyright © 2010 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1833-2

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 18,25. Ark. wyd. 21,5. Papier offset. kl. III, 90 g Cena 32 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: SOWA Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa